

چرا موفق به خواندن نماز شب نمی‌شویم؟

علامه طباطبایی می‌گوید: یک روز در مدرسه ایستاده بودم که مرحوم قاضی از آنجا عبور می‌کردند، چون به من رسیدند دست خود را روی شانه من گذاردند و گفتند: ای فرزند! دنیا می‌خواهی، نماز شب بخوان و آخرت می‌خواهی، نماز شب بخوان!

علامه حسن حسن‌زاده آملی متولد ۱۳۰۷، روحانی مجتهد، عارف، فیلسوف متأله و مدرس دروس حوزوی است، وی که تاکنون ۸۵ بهار را پشت سر گذاشته است، یکی از اساتید مطرح اخلاق است که در فلسفه، عرفان، فقه، اصول، ادبیات، ریاضیات، علم فیزیک و شیمی و بسیار علوم دیگر نیز تخصص دارد. بازخوانی سخنان اخلاقی این عارف بالله که در سومین همایش طبیب روحانی تجلیل شده است، خالی از لطف نیست.

*نماز شب در آیات:

خداوند متعال می‌فرماید: «وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا وَقُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا»؛ ای رسول ما در پاره‌ای از شب به نماز برخیز تا خدایت تو را به مقام محمود نایل گرداند و بگو خدا یا مرا (همیشه به هر جا روم به مکه یا مدینه یا عالم قبر یا قیامت) به قدم صدق داخل و به قدم صدق خارج گردان و به من از جانب خود بصیرت و حجت روشنی که دائم یار و مددکار باشد عنایت بفرما.

خداوند می‌فرماید: «إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ وَيَبْتَغُونَ قَوْلًا سَخِرَ لَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ»؛ آن روز متقیان همه در بهشت و بر لب چشمه‌های آب آرمیده‌اند همان نعمت‌ها که خدا به آن‌ها عطا کرده است چرا که در دنیا مردمی نیکوکار بودند و در شب اندکی می‌آرمیدند و در سحرگاهان از درگاه خدا طب آمرزش و استغفار می‌کردند.

و خداوند می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الْمَرْمَلُ فَمِ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا يَنْصَعُهُ أَوْ انْقُصُ مِنْهُ قَلِيلًا أَوْ رُدِّ عَلَيْهِ وَرَتَّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا تَقِيلًا إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْءًا وَأَقْوَمُ قِيلًا إِنَّ لَكَ فِي

النَّهَارَ سَبْحًا طَوِيلًا وَادْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا؛ ای رسولی که در جامه (فکرت و خاموشی) خفته‌ای، شب را به نماز و طاعت خدای برخیز، مگر کمی از آن را که نصف یا چیزی کمتر از نصف باشد (به استراحت پرداز) یا چیزی بر نصف بیفزای و به تلاوت آیات قرآن با توجه کامل مشغول باش ما به وحی خود کلام بسیار سنگین (و گرانمایه قرآن را) بر تو القاء می‌کنیم، البته نماز شب و دعا و ناله سحر بهترین شاهد اخلاص و صفای قلب و دعوی صدق ایمان است تو را روز روشن (در طلب روزی) وقت، کافی و فرصت وسیع است و دائم در شب و روز نام خدای را یاد کن و به کلی از غیر او ببر و به او پرداز (که بی‌انقطاع از خلق اتصال به حق میسر نشود).

خداوند تبارک و تعالی می‌فرماید: «وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذْرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا»؛ این رسول ما، نام پروردگارت را هر صبح و شام به عظمت یاد کن و شب را به سجده و تسبیح الهی سپری کن و بدین گونه شب‌های طولانی را بگذران، این مردم غافل همه دنیای نقد و عاجل را دوست دارند و روز سخت و سنگین قیامت را به کلی از یاد برده‌اند.

*** چرا موفق به نماز شب نمی‌شویم؟**

شیخ صدوق از سلمان فارسی نقل می‌کند: مردی نزد سلمان فارسی آمد و گفت: ای ابو عبدالله (کینه سلمان فارسی است) من موفق نمی‌شوم نماز شب بخوانم، سلمان در جوابش فرمود: در روز خدای را معصیت نکن.

شیخ صدوق روایت می‌کند، مردی نزد حضرت امیرالمؤمنین علی^(ع) آمد و عرضه داشت: ای امیرالمؤمنین من از نماز شب محروم چه کنم؟ حضرت فرمود: تو کسی هستی که گناهانت تو را به بنده کشیده است.

مرحوم کلینی نقل می‌کند: امام صادق^(ع) فرمودند: کسی که مرتکب گناه شود از فیض نماز شب محروم خواهد، زیرا نفوذ کار زشت در جان آدمی از نفوذ کار در گوشت بیشتر است.

*** مناجات حضرت موسی^(ع)**

شیخ صدوق روایت می‌کند: مفضل گوید از مولایم امام صادق^(ع) شنیدم می‌فرمودند: خداوند به حضرت موسی^(ع) که در حال مناجات بودند فرمود: ای پسر عمران، دروغ می‌گویدی آن کس که گمان می‌کند مرا دوست دارد، اما شب‌ها می‌خواهد مگر نه این است که هر محبی با محبوبش خلوت می‌کند! ای پسر عمران بدان که من بر محبان خودم آگاهم، اینان کسانی‌اند که وقتی شب فرا می‌رسد چشم‌های دلشان باز می‌شود و مجازات مرا می‌نگرند و مرا می‌بینند مخاطبم قرار می‌دهند و در حضورم با من سخن می‌گویند، «یابن عمران هب لی من قلبک الخشوع ومن بدنک الخضوع ومن عینک الدموع فی ظلم اللیل وادعنی فانک تجدنی قریباً محیباً»؛ ای پسر عمران از قلبت به من تواضع و خشوع و از بدن به من فروتنی و خضوع و از دیدگانت اشک و

دموع به من اهدا کن و در دل شب مرا صدا بزن که خواهی دید با تو نزدیکم و پاسخت را می‌دهم.

***نماز شب و انس با ملکوت**

یکی از مستحباتی که برای سالکین الی‌الله در حد وجوب است (البته نه واجب تکلیفی) نماز شب است، نماز شب آب حیات است و دل شب، ظلمات و استاد سلوک حضر، این راه که اگر کسی از آب حیات نوشید به سعادت جاوید و حیات ابدی می‌رسد.

مرا در این ظلمات آنکه رهنمائی کرد/نماز نیمه شب بود و گریه سحری امام صادق^(ع) می‌فرمایند: «لیس من شیعتنا من لم یصل صلاة اللیل»؛ کسی که نماز شب نمی‌خواند از شیعیان واقعی ما نیست.

مگر فراموشم می‌شود آن روز را که حضرت استاد(دام عزه) چه زیبا و با صلابت می‌فرمود: عزیزان وقت نیست ... دیر می‌شود!! به انتظار ننشینید، انسان با ۴۰ - ۵۰ سال عمر می‌خواهد خودش را برای ابد بسازد، کم کم مزاج جواب می‌کند، البته با مزاج مخالفت هم نکنید، ثلث آخر شب بسیار خوب است، غذا هضم شده، هوا تلطیف گشته، خلوت با شب داشته باشید که انس با عالم غیب و ملکوت به بار می‌آورد.

***کنج سعادت**

مرحوم ملکی تبریزی می‌گوید: استادم- ملا حسینقلی(قدس سره)- به من فرمودند: فقط متعهدین هستند که به مقاماتی نائل می‌شوند و غیر آن‌ها به هیچ جایی نخواهند رسید. هر کنج سعادت که خدا داد به حافظ/از یمن دعای شب و ورد سحری بود

***در پرتو نماز شب**

علامه طباطبایی می‌گوید: چون به نجف اشرف برای تحصیل مشرف شدم از نقطه نظر قرابت و خویشاوندی و رحمت گاه گاهی به محضر مرحوم قاضی شرفیاب می‌شدم تا یک روز در مدرسه ایستاده بودم که مرحوم قاضی از آنجا عبور می‌کردند، چون به من رسیدند دست خود را روی شانه من گذاردند و گفتند: ای فرزند! دنیا می‌خواهی نماز شب بخوان و آخرت می‌خواهی نماز شب بخوان.

این سخن آن قدر در من اثر کرد که از آن روز به بعد تا زمانی که به ایران مراجعت کردم، پنج سال تمام در محضر قاضی روز و شب به سر می‌بردم و آنی از ادراک فیض ایشان دریغ نمی‌کردم و از آن وقتی که به وطن مألوف بازگشتم تا وقت رحلت استاد، پیوسته روابط ما برقرار بود و مرحوم قاضی طبق روال استاد و شاگردی، دستوراتی می‌دادند و مکاتبات از طرفین برقرار بود./پارسینه